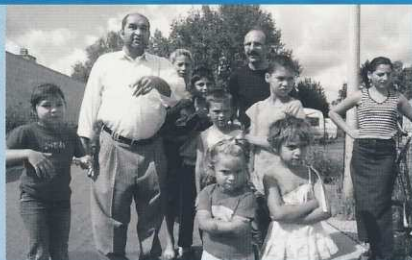

TerZake

Maandelijks tijdschrift van De Wakkere Burger en Samenlevingsopbouw Vlaanderen
(niet in januari, april, juli, augustus en oktober)
P409080
afgiffekantoor Gent X

PRAKTIJKBLAD OVER LOKAAL BELEID, INSpraak EN SAMENLEVINGSOPBOUW

FEBRUARI 2008

- Woonwagenbewoners zoeken standplaats
- E-democratie: participeren vanuit de huiskamer
- Beleidsbeïnvloeding: politiek uit de buik van de samenleving

Leg mijn blaas het zwijgen niet op!

Baharak Bashar over de plasactie in Gent

INTERVIEW MET BAHARAK BASHAR door Veerle Cannoot

[Baharak Bashar is initiatiefneemster van de actie "Leg mijn blaas het zwijgen niet op" in Gent.

"Leg mijn blaas het zwijgen niet op!" Met die slogan startte Baharak Bashar drie jaar geleden de plasactie in Gent. Haar motivatie: vrouwen hebben ook het recht om hun blaas te legen. Of beter gezegd: "Ik kan niet tegen onrechtvaardigheid en als mij wetenschappelijk aangetoond wordt dat mannen een kleinere blaas hebben en er daarom meer urinoirs nodig zijn, geen probleem. Maar aangezien dat niet zo is, wil ik niet beperkt worden door mijn vrouwzijn en blijf ik strijden voor gelijke plasrechten!" Beleidsbeïnvloeding op het niveau van de basisbehoeften.

Gentse Feesten 2004. Baharak gaat op stap met een paar vrienden en moet plots heel dringend plassen. Geen beschikbare toiletten in de buurt met een wachtrij van minder dan een half uur en een echt wel heel dringende behoefte in haar broek ...

Op de Zandberg vindt ze een plek waar ze haar plas kwijt kan. Op straat. Ze is er zich helaas niet van bewust dat ze zich voor de garagepoort van de Gentse "flikken" bevindt. Wanneer ze haar broek terug dichtknoopt, staat oom agent, in tweevoud, naast haar. "Of ze wel weet

wat ze aan het doen is. En of ze wel weet dat wildplassen niet toegelaten is." In eerste instantie probeert Baharak de agenten lik op stuk te geven. Wanneer de ene dreigt om haar niet enkel een boete te geven voor wildplassen, maar ook voor openbare zedensch-

De affiche van de Plasactie die de bewustmaking rond gelijke plasrechten voor vrouwen kracht bijzet.

© Plasactie

Tijdens de Gentse Feesten van 2005 bood de plasactie de aanwezige vrouwen gratis de mogelijkheid om hun toilet te gebruiken aan hun stand "Leg mijn blaas het zwijgen niet op".

nis (250 euro), ziet ze zich gedwongen om in te binden. Ze moet beloven het nooit meer te zullen doen, haar excuses aanbieden en mag vertrekken, zonder boete.

Hier moet iets gebeuren

Baharak is er echter de vrouw niet naar om het daar te laten bij zitten. "Ik voelde mij heel persoonlijk gepakt en erg vernederd door die ene agent. Het was trouwens echt uit noodzaak en niet voor mijn plezier dat ik daar zat. Toen ik begon te argumenteren, werd meteen het zware geschut boven gehaald. Ik móest wel gas terugnemen. Een boete van driehonderd euro én een strafblad, dat leek mij wat teveel van het goede."

Die hele zomer lang bleef Baharak rondlopen met de gedachte dat deze situatie moest rechtgezet worden. Vrouwen worden benadeeld doordat er minder toiletten zijn én dan krijgen ze nog eens openbare zedenschennis aan hun broek ook. Dit klopte niet. Naarmate ze er met meer mensen over sprak en overwegend positieve reacties kreeg, raakte ze er ook meer en meer van overtuigd dat er actie moest ondernomen worden om deze ongelijkheid weg te werken. "Voor mij gaat het om het principe, niet meer of niet minder", klinkt het ook nu nog strijdvaardig.

Ooit heeft men gezegd: "Gelukkig is degene, die aanvaardt wat toch niet te veranderen is.", maar dit is niet mijn leuze. Ik wil strijden voor wat wel nog kan veranderen, zelfs heel kleine dingen die door sommigen als detail aanzien worden. Ik wil niet aanvaarden dat mijn vrouwzijn bepalend is, voor de vrijheden waar ik evenveel recht op heb als mijn mannelijke medemens. Ik blijf strijden voor wat ik ben, want ik definieer mezelf niet als een vrouw, een vreemdeling, of wat dan ook. Ik ben een mens en bovenal een vrouw én voor mijn vrijheid, zelfs volgens sommigen banale facetten, zal ik blijven vechten. Aanvaarden, betekent relativeren en dat staat niet in MIJN woordenboek. Ik aanvaard enkel als ik overtuigd ben van de argumentatie, en in deze zaak is er geen logische ondiscriminerende argumentatie voor handen. Daarom pleit dat het recht op gratis plassen uitgebreid wordt, dus óók voor vrouwen. We kunnen niets veranderen aan het feit dat er moet betaald worden in privé-etablisementen, maar zoals de Stad Gent de voorbije jaren geïnvesteerd heeft om massaal gratis pisbakken voor de mannen aan te bieden, zo moet er een gelijkaardig initiatief voor de vrouwen komen.

(Baharak Bashar)

Vrouwendag: de eerste actie

De eerste concrete actie werd gelanceerd op 11 november 2004, traditioneel de dag waarop Vrouwendag georganiseerd wordt. Op aanraden van haar vriend had Baharak daar postgevat met een petitie "Leg mijn blaas het zwijgen niet op". "Ik liep van het ene standje naar het andere. Bijna iedereen was meteen enthousiast en tekende de petitie. Het werd een succes en mijn dag zou bijzonder geslaagd eindigen." Maar toen gebeurde er iets dat Baharak nog vastbeslotener maakte om ook in de toekomst door te gaan.

"Op die vrouwendag was ook Kathleen Van Brempst aanwezig. Ik stap dus naar haar toe om uit te leggen wat de bedoeling was van de petitie en te vragen of ze wilde tekenen. Ze kruiste bedachtzaam haar armen over elkaar, liet haar hoofdje naar rechts overhellen en antwoordde zuinig: "Is dat nu écht een probleem? Als ik naar het toilet moet, dan stap ik een café binnen om te plassen en dan kan dat gratis." Nog voor ik zelf had kunnen reageren, sprongen twee ex-dolle mina's al in de bres om haar uit te leggen dat dit écht een probleem is en dat het dus inderdaad nodig en zinvol was om de petitie te tekenen, maar ze bleef halsstarrig weigeren."

Baharak bleef resoluut handtekeningen verzamelen. Elke dag wanneer ze 's ochtends naar Brussel en 's avonds naar Gent treinde, liep ze letterlijk de coupés af met haar petitie.

Een collega op de VUB sprak haar op een bepaald moment aan met de vraag of ze wist dat er die avond Stads gesprekken waren in de Vooruit in Gent. Ze schreef zich onmiddellijk in, verscheen op de Stads gesprekken en zorgde er voor dat ze ingedeeld zat in een groepje waar dat thema aan bod kon komen. En toen stelde ze ook de vraag waarom er geen aandacht was voor toiletten voor vrouwen in Gent. "Van zodra ik de vraag gesteld had, werd ik de mond gesnoerd. Het was niet groot genoeg als project en niet voldoende op de lange termijn

gericht en er werd vooral veel mee gelachen.”

Media-aandacht is een sterk wapen

Tijdens die Stadsgesprekken ving een journalist van De Morgen iets op over de actie van Baharak. “Die man vroeg toen of ik een interview wou geven. Ik dacht dat er eindelijk iemand geïnteresseerd was in de actie, maar het bleek hem gewoon te gaan om ‘wereldtoilettdag’ die een paar dagen later viel. En dat paste daar mooi bij. Maar wat ook zijn bedoeling was, met die verschijning in de pers is de actie pas goed gelanceerd. Bijna alle kranten zijn de revue gepasseerd en we hebben zelfs de televisie gehaald met “Recht op antwoord”. Al was dat nu niet meteen mijn beste ervaring (lacht).” “In elk geval was de plasactie nooit zo’n succes geweest zonder alle aandacht in de media. We hadden ook snel door hoe we de pers moesten aanpakken en het feit dat ik “Baharak, afkomstig uit Iran” ben, zorgde ook voor de nodige extra aandacht.” (lacht)

Het resultaat was dat niet enkel de plasactie in de pers kwam, maar ook het sanitair beleid van de Stad Gent, waardoor bij de beleidsmakers voortdurend de druk op de ketel gehouden werd. Toch is Baharak er van overtuigd dat haar acties in een andere stad misschien weinig in beweging zouden gezet hebben. “In het begin was er veel onbegrip bij de Stad Gent, maar eens de dialoog tot stand gekomen was, bestond er ook bij de Stad een grote bereidheid tot luisteren en onderhandelen. Er bestond trouwens ook al enkele jaren een werkgroep sanitair. Waarschijnlijk is Gent de enige stad waar deze actie kans op slagen had, want het was de enige stad die zelfs maar een plasbeleid had. Alleen waren we het niet eens over de prioriteiten. Voor hen stonden de urinoirs op de eerste plaats en bengelden de sanitaire eenheden onderaan het lijstje. Voor ons waren het net die sanitaire eenheden die met stip op één stonden als belangrijkste punt dat aan bod moest komen.”

Plasactie neemt het initiatief

Eind 2006 werd “Leg mijn blaas het zwijgen niet op” laureaat van de projectoproep ‘Vrouw zijn in de stad’, een initiatief van het federaal Grootstedenbeleid. Hiervoor werd een subsidie uitgereikt die de uitvoering van het project mogelijk maakt.

Gevonden: uniseks sanitair voor Gent

Om te komen tot een gelijkwaardige sanitaire voorziening voor vrouwen en mannen in de Gentse publieke ruimte werd een wedstrijd uitgeschreven voor het ontwerpen van uniseks sanitair.

Aan de wedstrijd was ook een vernissage en reizende tentoonstelling gekoppeld waar de ingediende ontwerpen werden tentoongesteld.

Het ontwerp van Siegfried Vanhauzenhuysse haalde het bij de jury met de toiLED. Niet onbelangrijk om te vermelden: de productie van dit toilet, dat toegankelijk is voor vrouwen, mannen en personen met een handicap, zou 16.700 euro kosten, wat slechts 1.700 euro meer is dan de prijs van de urinoirs voor mannen die nu neergezet worden.

De tweede prijs ging naar Griet Boodts en Anneleen Dhondt voor de Service Scape, een compact ontwerp met een urinoir aan de achterkant.

Het toiLED dat de wedstrijd voor uniseks sanitair won. Leuk detail: wanneer het toilet bezet is, kleurt de kubus rood.

De Service Scape, het ontwerp van Griet Boodts en Anneleen Dhondt dat de tweede plaats in de wacht sleepte.

Gentse urinoirs bezeten door vrouwen

Op zeven Gentse urinoirs werden vrouwensilhouetten met een stadsplan op de borst geplakt. Via dit stadsplan konden vrouwen de weg naar het dichtstbijzijnde toilet (binnen een straal van 200 meter) vinden. De horecazaken die mee in het proefproject stapten en hun sanitair ter beschikking stelden, kregen een icoon. Via die icoon konden de vrouwen de zaken die hun sanitair gedurende drie maanden gratis ter hun beschikking stelden, herkennen.

Baharak Bashar: “Deze actie is een voorbeeld van een geslaagde samenwerking met de Stad Gent en de horeca, maar het is vooral een opsteker dat alle betrokkenen het resultaat bijzonder positief evalueren. Op dit moment komen er zelfs vragen van andere steden naar de aanpak bij dit initiatief.”

“We hebben elke kans die we kregen om in de aandacht te komen of iets te ondernemen, met beide handen aangegrepen.”

Plasactie in een stroomversnelling

In september 2006 deden de actievoerders van de plasactie een voorstel om de sanitaire voorzieningen op een alternatieve manier aan te pakken. Het eerste luik omvatte een wedstrijd voor sanitaire eenheden in het straatbeeld (zie kader). Het tweede luik richtte zich tot de horeca (zie kader).

“In een aantal horecazaken in Gent kan je gerust binnenstappen met de vraag om het toilet te gebruiken zonder dat iemand daar moeilijk over doet. Wij wilden dat bestaande sanitair meer beschikbaar maken door de uitbaters die hun wc's toch al ter beschikking stellen in een positief daglicht te plaatsen.”

De subsidie van “Vrouw zijn in de stad” wordt deels (1/3) vooraf gestort, deels na afloop van het project (2/3). Zonder de bereidheid om deze kosten pas na afloop betaald te krijgen, had deze actie niet kunnen plaatsvinden bij gebrek aan financiële middelen.

Het recept voor succes

“Een combinatie van doorzettingsvermogen van mijn kant, vakkundige mede-activisten, een zeer gemotiveerde groep vrijwilligers en de bereidheid vanuit de stad om er iets mee te doen, want zonder respons van hun kant was ik er waarschijnlijk ook niet mee doorgegaan, dan had het ook weinig zin gehad. En, we hebben ook elke kans die we gekre-

gen hebben om in de aandacht te komen of iets te ondernemen, met beide handen aangegrepen.

Maar dat het uiteindelijk een succesverhaal geworden is, heeft met een veelheid aan factoren te maken. We konden rekenen op steun vanuit verschillende organisaties, vrienden en familie droegen geregeld hun steentje bij en er kwamen ook veel positieve reacties vanuit het publiek. Dat aan de actie zowel vrouwen als mannen meewerken, bleek een heel positieve ervaring te zijn. En als je dan wat beter kijkt naar de samenstelling van onze groep, dan merk je dat het allemaal universitaires zijn, vanuit totaal verschillende disciplines. Dat is iets wat ik de hoger opgeleiden eigenlijk verwijt, dat zij de kennis en de kunde in huis hebben om iets in gang te zetten, maar in hun zetel blijven zitten. Blijkbaar is activisme niet meer ‘in’, ook al gaat het om een engagement van beperkte duur.

Maar die combinatie van disciplines bij ons zorgt dus op zich al voor een zeer diverse aanpak. Het zorgt er ook voor dat we een sterk academische invulling konden geven aan wat we deden. Ik

“Dat is iets wat ik de hoger opgeleiden eigenlijk verwijt, dat zij de kennis en de kunde in huis hebben om iets in gang te zetten, maar in hun zetel blijven zitten.

Blijkbaar is activisme niet meer ‘in’, ook al gaat het om een engagement van beperkte duur.”

Samenwerking loont

Sinds het idee van de alternatieve aanpak ontstond, staken acht mensen van de Plasactie al hun vrije tijd in de uitwerking ervan. “We hebben ons opgedeeld in twee groepen van vier. De ene groep organiseerde de wedstrijd, de tweede bezocht alle horecazaken, nam enquêtes af, verwerkte die en evalueerde de resultaten. Eind februari 2007 konden we daarmee beginnen en tegen 11 april moesten alle horecazaken aangesproken zijn. Dat waren heel strakke deadlines en zonder de logistieke steun van de Stad Gent was het ons nooit gelukt. Zo zijn de stickers voor de horecazaken bij de drukkerij van de stad gemaakt en hebben stadswachten enquêtes verdeeld.”

Naast die logistieke ondersteuning toonde Gent zich ook bereid om een deel van het budget voor te schieten.

© Johan Jacobz

Baharak Bashar aan de megafoon tijdens een actie voor gelijke plasrechten voor vrouwen aan het Gentse stadhuis (Gentse Feesten 2006).

herinner me de enquête die we afnamen tijdens de Gentse Feesten. Meer dan vierhonderd mensen hadden daar aan deelgenomen en ik was van plan daar wat eenvoudige vaststellingen uit te halen. Laurence, die sociologe is, heeft mij het hele pakket dan uit handen genomen met de mededeling dat zoveel

Gentse Feesten toiletrol zoekt baasje

De toiletrol waarmee de Plasactie de voorbije jaren op de Gentse Feesten actie voerde, dreigt een einde te kennen bij het oud schroot. Geïnteresseerden kunnen de toiletrol van dit roemloos redder door haar een plaats te bezorgen in hun gemeente, als kunstwerk op een rotonde, om elders te lande actie te voeren voor gelijke plaserchten, of ergens in de tuin van een grootgrondbezitter.

© Plasactie

De toiletrol – alias toilet – waar de voorbije Gentse Feesten honderden vrouwen gratis hun blaas konden legen.

Wie iets wil aanvangen met de toiletrol kan een mailtje sturen naar info@plasactie.be

© Plasactie

Vrouwensilhouetten met een stadsplan op de borst prijken gedurende enkele maanden op zeven Gentse urinoirs. Vrouwen kunnen zo de weg vinden naar het dichtstbijzijnde toilet.

waardevolle informatie een betere behandeling verdiende (lacht). Uiteindelijk zijn op basis van die gegevensverzameling dan zelfs enkele artikels gepubliceerd in vaktijdschriften.

Wanneer we een project indienen, of een subsidiedossier, dan zit dat ook altijd ijzersterk in elkaar. Hoe zou het ook anders kunnen? We doen dit in ons professioneel leven ook voortdurend!”

Wildplassen, een mannenzaak

Wat de toekomst brengt? “Eerst en vooral de hoop dat het Gentse plasbeleid in de goede richting evolueert. Dat betekent dat die plaseenheden er moeten komen en dat er een gelijke behandeling moet zijn van mannen en vrouwen, zowel in het aanbod van plasgelegenheden als in de aanpak van wildplassen. Als is het wildplassen geen mannenzaak, zoals bleek uit ons onderzoek, toch zie je vaker een man wilplassen dan een vrouw. Als vrouwen wildplassen

is dat vaak uit noodzaak. Dit wil zeggen dat ze eerst een toilet hebben gezocht. En als ze toch moeten wildplassen, dan gebeurt het verborgen en niet in het portiek van een apotheek. Sommige mannen doen het uit luiheid. Ze gaan er vanuit dat ze als man een onbeperkte vrijheid genieten om gelijk waar hun gulp open te trekken. Soms zelfs op een paar meter afstand van een urinoir. Een wildplassende man wordt maatschappelijk vreemd genoeg gedoogd; een wildplassende vrouw choqueert. Daarom is sanitaire opvoeding voor een deel van de mannelijke bevolking een absolute noodzaak. En de politie treedt niet op. Telkens wanneer ik een wildplasser in de gaten had, wees ik de politie erop, maar dan worden de schouders opgehaald. De Stad wil wel optreden, maar in de praktijk is er sprake van een gedoogbeleid wanneer het om wildplassen van mannen gaat. En met een boete voor zedenschennis wordt bij hen al helemaal nooit bedreigd, vermoed ik.”

En de vrouw zij plaste veelvuldig

Een belangrijk moment zijn ook de Gentse Feesten van 2008, hét evenement van het jaar voor Gent en ook hét moment van de plasproblemen voor de aanwezige vrouwen. “Tot nu toe worden alle plaswagens voor de Gentse Feesten geleverd door één bedrijf en aan een prijs die véél te hoog ligt. Wij willen er eerst en vooral voor zorgen dat in de toekomst de concurrentie kan spelen. Zo kan de minimale prijs voor een toiletbeurt van 40-50 cent gerust naar 10-20 cent zakken. Toch, blijven we er in de eerste plaats voor ijveren dat, zolang de

Vorige Gentse feesten bood de Stad Gent aan vrouwen én mannen vier sanitaire locaties gratis aan. Uit de evaluatie bleek dat zowel de gebruikers, als de onderhoudsdiensten en de Stad Gent dit initiatief heel positief bevonden. Heel die operatie heeft stad Gent vijftigduizend euro gekost. Dat bedrag is gelijk aan 416 wildplassende mannen tijdens de feesten aan 60 euro effectief beboet, wat mij een meer dan haalbare kaart lijkt. Het is onbegrijpelijk dat sommige mannen ondanks het aanbod aan gratis urinoirs toch nog wildplassen. Ik zou het dan ook niet erg vinden mochten die heren betalen voor het gratis sani-

Feesten zou die aanpak ook kunnen aanslaan. Door diverse plasoplossingen aan te bieden, verspreid je de toiletfiles, zodat de dames die echt op een wc-pot wensen te urineren, minder lang hoeven te wachten. Het belangrijkste is dus dat het aantal ‘plaspunten’ voldoende talrijk is en voldoende verspreid is over verschillende locaties.”

De plasactie was nooit zo’n succes geweest zonder alle aandacht in de media.

organisatoren van de Gentse Feesten, in dit geval de Stad Gent, gratis urinoirs voor mannen aanbieden, zij oplossingen MOETEN bedenken om dat ook voor vrouwen te doen. Het argument dat sanitair voor vrouwen meer geld kost, gaat hier niet op. Men moet maar meer creativiteit aan de dag leggen en een haalbare oplossing vinden.

tair voor vrouwen en mannen. Daarnaast moeten er een aantal alternatieve ‘plaszones’ ingericht worden. We stellen ook een soort “roze urinoir” voor, waar een deel van de vrouwen met een plastuit hun water kwijt kunnen. En voor wie liever ‘wildplast’ zouden ‘plasdriehoeken’ kunnen aangelegd worden. Dat gebeurt ook al op festivals en tijdens de Gentse

De resultaten van de bevraging op de Gentse feesten 2005 over de plaspraktijken van vrouwen werd gepubliceerd in volgende tijdschriften:

Laurence Claeys, Baharak Bashar, Els De Vos en Kristin Brantegem (2005). “Leg mijn blaas het zwijgen niet op.” Plas-praktijken, plas-kennis en plas-attitudes van vrouwen. In: Ethiek & Maatschappij, 8de jaargang, nr. 4, p. 50-82.

Els De Vos, Laurence Claeys, Baharak Bashar en Kristin Brantegem (2007). Laat haar zitten! Plasgebruiken van vrouwen binnen en buiten de stad. In: Ruimte en planning, 27ste jaargang, nr. 1, p. 10-28. ■